

חינוך לחיים

פרשת נצבים

‘כי המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום לא נפלאה היא ממך’

אומר המדרש: מי שהוא טיפש אומר: אימתי אקרא כל התורה? ומי שהוא פיקח מהו עושה? שונה פרק אחד בכל יום ויום עד שמסיים כל התורה כולה. אמר הקב"ה: "לא נפלאה היא", ואם נפלאה היא "ממך" שאין אתה עסוק בה, הוי "כי המצווה הזאת".

ובויקרא רבה מובא 3 משלים על כך:

ר' חנין דציפורין פתר קרא בתלולית (ערימה) זו של עפר מי שטיפש מהו אומר מי יכול לקצות את זו מי שפיקח מהו אומר הריני קוצץ שתי משפלות (כלי מידה) היום שתי משפלות למחר עד שאני קוצץ את כולה כך מי שטיפש אומר מי יכול ללמוד את התורה נזיקין ל' פרקים כלים ל' פרקים מי שפיקח מהו אומר הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה.

א"ר יוחנן לככר תלוי (בחלל) של בית מי שטיפש אומר מי יכול להוריד את זה מי שפיקח אומר ולא אחר תלאו אלא מביא שני קנים ומספקן זה לזה ומורידו כך מי שטיפש אומר מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם מי שפיקח אומר והוא לא מאחר למדה אלא הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומד את כל התורה כולה.

אמר רבי לוי משל לטרסקל (סל) נקוב ששכר בעליו פועלים למלאותו מי שטיפש מהו אומר מה אני מועיל מכניס בזו ומוציא בזו מי שפיקח מהו אומר ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל כך מי שהוא טיפש מהו אומר מה אני מועיל ללמוד תורה ומשכחה מי שהוא פיקח מהו אומר ולא שכר יגיעה הקדוש ברוך הוא נתן. נשאלת השאלה מדוע צריך שלוש משלים על אותו רעיון?

נראה שיש כאן זה רמז לשלושה יסודות גדולים הנצרכים לעליה לכל תלמיד במעלות התורה: הדרך לעליה. החלטה והסכמה ליגיעה וערך עמל התורה.

לפעמים התלמיד מוכן לעמול בתורה ולהתייגע אבל הוא מתייאש כאשר הוא רואה את גודלה שהרי ארוכה היא מארץ מידה ורחבה... וכאן היצר מנסה להרפות את ידי ולומר לו 'מי יכול ללמוד תורה – נזיקין ל' פרקים וכו' הרי אין לך סיכוי להקיף וללמוד את כולה ובודאי לא תצליח להעמיק בכל חלקיה וכו' אז מה הטעם להתחיל...??? זוהי התלולית של עפר' שהטיפש מתייאש שרואה אותה. באו חז"ל ולמדו שלא כך חושב החכם, כי הוא מבין שלא צריך להשיג את התורה כולה באחת, והוא חושב רק על חובותיו באותו יום בלבד בלי לחשוב על העתיד. הוא מסתכל על 'שתי הלכות היום' כך מנצחים!!!

ואז מגיע היצר ומסיתו כי שלימות התורה זה דבר שלא ניתן להשיג את עומקה ככיר התלויה באוויר של בית שאי אפשר להגיע אליה. פה שורש הטענה 'מי יכול להוריד את זה' ומסתתר מאחוריה עצלות!! וחוסר נכונות לעמול. כי תירוצים רבים יש לעצל להצדיק את עצלותו. כל דבר שדורש עמל – נחשב בעיניו כאינו בר השגה, כטיפש שרואה כיכר תלויה ואינו חושב איך להשיגה. אבל החכם שואל: 'ולא אחר תלאו??' כי מבין שכמו מי שתלה את הכיכר הוא עמל על הדבר, כך גם יוכל כל מי שחפץ להורידה!! אין קנין תורה בלי עמל!! כל מי שהשיג זה היה בעמל!! שהרי 'לא יגיעת ומצאת' אל תאמין זאת מבין החכם וידע שעליו לעמול ולהתייגע!!

והשלישי, צריך לדעת שאדם צריך להשיג דבר גשמי בודאי היה טוב אילו מבוקשו היה ניתן לו בלא עמל ויגיעה, שהרי הטירחה הנצרכת כדי להגיע אל התכלית אל התכלית אינה מעלה. אבל בלימוד התורה, העמל עצמו הוא הנצרך!! שהרי למדנו 'לפום צערא אגרא' ולא לפי ההשגה, העמל והיגיעה הנצרכים לקניית התורה אינם רק אמצעי להגיע אליה, אלא מטרה ותכלית בפני עצמם. ולפיכך בעצם עמלו של האדם בתורה כבר קיים את תכלית הלימוד. וזה למדנו במשל השלישי משל לטרסקל נקוב וכו' שרואים שם שהחכם יודע כי עצם שעמל התורה הוא התכלית ללא קשר להשגה. ועפ"ז מפורסם הסברו של החפץ חיים על מאמר חז"ל 'אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר' שהרי יש להקשות וכי פועל העמל בענייני העולם הזה, אינו מקבל שכר על עבודתו? והסביר שבעולם הזה השכר ניתן על התוצאה בלבד ולא על עצם העמל, שכן העמל הוא רק אמצעי בדרך אל התכלית ולכן אדם שהתאמץ והתייגע ולבסוף לא ראה תועלת בעמלו, אין כל ערך למה שעמל. לא כן בלימוד התורה, הקב"ה מחבב את העמל בלא קשר לתוצאה ולכן מקבלים שכר על העמל עצמו.

אלו הן היסודות הנדרשים מכל בן עלייה השואף לקנות את קניין התורה. ידיעת המטרה והתכלית, ולכן מוטל על כל בן עליה לשים לעצמו מטרה עליונה של שלמות ולשאוף לכך. לאחר מכן, עליו להכין את הדרכים כפי שאיפתו ועליו ללמוד את הדרך הנכונה 'שתי הלכות ליום' אין לקפוץ מדרגות, לכל יום עבודתו שלו. וכך אין רפיון ידיים שמכניס היצר בניסיון לייאשו. ובנוסף לזכור את ערך עמלה של תורה שהיא בגדר תכלית ויש בה חשיבות עליונה. וכדברי החזו"א 'כל סגולות לימוד התורה- נאמר על עמלה'

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת נצבים

"ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך"

בפשטות אין הכוונה כאן שזה נתינת טעם והסבר מדוע כדאי לבחור בחיים, שהרי כבר הוסבר בפס' הקודמים שהמוות הוא הניגוד לבחירה בחיים ובטוב, אז מה בא להוסיף כאן??

מסביר ר' משה פיינשטיין זצ"ל שיש שני דרגות באלו שבחרים בחיי תורה ומצוות. דרגה א' והנחותה יותר היא של אלה אשר אומנם מקיימים מצוות אך עושים זאת מתוך הכרח, הם מאמינים בה' ובתורתו ויודעים את חובתם בעולמם, אך מתוך מעשיהם ניכר שאין להם הנאה ושמחה בכך, יתירה מזאת, מעשיהם מעידים עליהם כי הם עומדים בניסיונות בעל כרחם, וסבורים שבעצם טוב יותר היה להם שלא לקיים כלל את מצוות התורה. הדרגה הב' והרצויה שלימוד התורה וקיום המצוות ייעשו מתוך שמחה גדולה, שמחה הנובעת מתוך הכרה ברורה שחיותו והנאתו של האדם באות מחיי התורה והמצוות שהם החיים הנצחיים, ולא מחיי הבל שאינם כלום.

וההבדל ביניהם תהומי!!! הולך בדרך א' מקלקל את זרעו!!! בניו אשר יקומו אחריו ויראו את אביהם 'מתייסר' בדרכו בכובשו את יצרו בדרך של כפיה וחוסר ברירה, יפטרו את עצמם מלילך בדרכו בטענה פשוטה, הם יאמרו שאין להם כח וגבורה כשל אביהם וממילא הם אינם יכולים לכבוש את יצרם, ומכאן הדרך לנטישת התורה מאוד קרובה... לעומת זאת ההולכים בדרך ב' יושפעו לטובה בדרך אביהם, בראותם את האושר והסיפוק שמלווים את האב בדרכו בחיים וזה יוכיח להם שההולך בדרך התורה כולו הנאה ושמחה בחיים ויבינו לוותר על חיי ההבל לעומת האושר הנפלא שבחיי הנצח.

זה הפשט בפס' 'ובחרת בחיים' איזה חיים?? חיים שתחיה אתה וזרעך!! חיים של עשית המצוות בשמחה ובאושר, ואז זה ישפיע גם עליך וגם על זרעך.

ודע לך שאם תבחר בטוב ירמזו לך מהשמיים שבחרת טוב ותרגיש בכך. אומר הרב דסלר שהקב"ה הטביע באדם שכאשר הוא בוחר בטוב יש לו הרגשה טובה של ניצחון וסיפוק. ולהיפך, כאשר אדם נכשל בבחירה יש לו הרגשה של אשמה ובושה. כי בעל תאוה יודע היטב את הרעה הנגרמת לו בגין היותו כרוך אחרי התאוות, אך הוא לא מסוגל להשתחרר מהן, כי התאוה שולטת עליו. גם קודם הבחירה יכול האדם לחזות מראש, וזהו חסד גדול ממנו יתברך שרומז לך על הבחירה הנכונה.

ודע לך שתפקידך רק לבחור ולהראות שזה רצונך, כי שאדם מקבל על עצמו באמת ובתמים לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה. מיד מעלה עליו הכתוב כאילו קיים בפועל ממש. וזה חסד גדול שהקב"ה נתן לנו כמו שאומר המדרש 'ובחרת בחיים' – 'אלא שנכנסתי לפניך משורת הדין ואמרתי לכם ובחרת בחיים' שהרי לכא' ציווי זה מיותר שהרי פשוט וברור שהקב"ה ציווה לנו תרי"ג מצוות כשי שנקיימן. מהו איפוא הצורך לחזור ולצוות 'ובחרת בחיים'? על כך עונה המדרש ומגלה שציווי זה נושא עמו בשורה חדשה של הנהגה שהיא לפניך משורת הדין, דהיינו שכאשר רק נבחר בחיים, כבר ייחשב לנו כאלו קיימנו את כל התורה בפועל. נמצא שאין כאן אזהרה נוספת לשמירת המצוות, אלא גילוי חדש של הנהגת חסד מופלאה של הקב"ה עם ישראל עם קרובו.

למדנו מכאן עד היכן מגיעה כוחה של קבלה אמיתית לבחור בטוב ולמאוס ברע, ומה רב ערכה. כמה מתאימים הדברים באופן מיוחד לימי הדין והמשפט, הימים הנוראים. בתקופה זו של השנה, כאשר כל באי עולם נקראים להיות נצבים לפני ה' יתברך למשפט, כל אחד מחפש זכויות ומעשים טובים כדי לזכות בדין. קיום הצו 'ובחרת בחיים' לפי מה שאמרנו, מקנה לאדם אפשרות להטות את הכף לטובה. כאשר יקבל על עצמו באמת ובתמים לבחור בחיים האמתיים, אם יגמור אומר בנפשו לשקוד על התורה ולקיים את מצוותיה מתוך אושר ושמחה, תיחשב לו הקבלה בלבד כאילו כבר קיים את כל אשר קבל על עצמו.

הבה ונעשה זאת!!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com